

Олена Велеонінівна Кохановська

Кафедра цивільного права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київ, Україна
Національна академія правових наук України
Харків, Україна

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА НОРМА ЯК ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ПРАВИЛО ПОВЕДІНКИ, ЯК ІНФОРМАЦІЯ І РЕЗУЛЬТАТ ТВОРЧОСТІ

Анотація. Цивільно-правова норма розглядається в теорії передусім як загально-обов'язкове, формально визначене правило поведінки. Водночас цивільно-правова норма має свою специфіку, яка пояснюється особливостями предмета, методу, формами, принципами цивільного права та іншими чинниками. Основна мета роботи полягає у формуванні власних висновків щодо особливостей цивільно-правової норми як загально-обов'язкового правила поведінки, як інформації і результату творчості на підставі аналізу загальнотеоретичних положень про цивільно-правову норму, а також ознак і особливостей інформаційних об'єктів права і об'єктів інтелектуальної, творчої діяльності. Автором доведено, що особливості притаманні цивільно-правовій нормі також як і специфічному інформаційному об'єкту і об'єкту творчості. Установлено, що зміст правової норми має відповідати всім ознакам якісної інформації: бути достовірною, повною, актуальною тощо. У подальшому, після офіційного прийняття законодавчого акта, норма права перетворюється з об'єкта авторського права на відкриту (або з певним режимом доступу) інформацію і поширюється, використовується як інформаційний об'єкт – без обмежень або з обмеженнями, які відповідають його режиму доступу. Описаний процес, якщо проведений творчо і якісно, може гарантувати формування цивільно-правової норми як дійсно загальнообов'язкового формально визначеного правила поведінки, яке втілюється в законодавчому приписі і відповідає всім вимогам цивільного права, слугує на користь і в інтересах усіх учасників цивільних правовідносин.

Ключові слова: формально визначене правило поведінки, законодавчий припис, категорії, авторське право, творча діяльність.

Елена Велеониновна Кохановская

Кафедра гражданского права
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко
Киев, Украина
Национальная академия правовых наук Украины
Харьков, Украина

ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВАЯ НОРМА КАК ОБЩЕОБЯЗАТЕЛЬНОЕ ПРАВИЛО ПОВЕДЕНИЯ, КАК ИНФОРМАЦИЯ И РЕЗУЛЬТАТ ТВОРЧЕСТВА

Аннотация. Гражданско-правовая норма рассматривается в теории прежде всего как общеобязательное, формально определенное правило поведения. В то же время гражданско-правовая норма имеет свою специфику, которая объясняется особенностями

предмета, метода, формами, принципами гражданского права и другими факторами. Основная цель работы заключается в формировании собственных выводов об особенностях гражданско-правовой нормы как общеобязательного правила поведения, как информации и результата творчества на основании анализа общетеоретических положений о гражданско-правовой норме, а также признаков и особенностей информационных объектов права и объектов интеллектуальной, творческой деятельности. Автором доказано, что особенности присущи гражданско-правовой норме также как и специфическому информационному объекту и объекту творчества. Определено, что содержание правовой нормы должно соответствовать всем признакам качественной информации: быть достоверной, полной, актуальной и т. д. В дальнейшем, после официального принятия законодательного акта, норма права превращается из объекта авторского права в открытую (или с определенным режимом доступа) информацию и распространяется, используется как информационный объект – без ограничений или с ограничениями, соответствующими его режиму доступа. Описанный процесс, если он проведен творчески и качественно, может гарантировать формирование гражданско-правовой нормы как действительно общеобязательного формально определенного правила поведения, которое воплощается в законодательном предписании и отвечает всем требованиям гражданского права, служит на пользу и в интересах всех участников гражданских правоотношений.

Ключевые слова: формально определенное правило поведения, законодательное предписание, категории, авторское право, творческая деятельность.

Olena V. Kokhanovska

*Department of Civil Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine
National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine*

THE CIVIL LAW NORM AS A UNIVERSALLY BINDING RULE OF CONDUCT, AS INFORMATION AND THE RESULT OF CREATIVELY

Abstract. *The civil law norm is considered in theory primarily as a universally binding, formally defined rule of conduct. At the same time, the civil law norm has its own specifics, which is explained by the peculiarities of the subject, method, forms, principles of civil law and other factors. The main goal of the work is to formulate our own conclusions about the peculiarities of the civil law norm as a generally binding rule of conduct, both information and the result of creativity on the basis of analysis of general theoretical provisions on the civil law norm, as well as features and peculiarities of information objects of law and objects of intellectual and creative activity. The author proves that features are inherent in the civil law norm and as a specific information object, and as an object of creativity. At the same time, the content of the legal norm should correspond to all the signs of qualitative information: to be reliable, complete, up-to-date, and so on. Later, after the official adoption of the legislative act, the rule of law is transformed from an object of copyright into an open (or with a certain access mode) information and distributed, used as an information object – without restrictions, or with restrictions that correspond to its access mode. The described process, if carried out creatively and qualitatively, can guar-*

ante the formation of a civil law norm as a truly binding formally defined rule of conduct, is embodied in a legislative prescription and meets all the requirements of civil law, serves the benefit and in the interests of all participants in civil legal relations.

Keywords: formally defined rule of conduct, legislative prescription, categories, copyright, creative activity.

ВСТУП

В енциклопедичних тлумачних словниках слово «погма», яке походить з латинської мови і перекладається як «кутник», тобто елемент конструкції ящика, рамки, який закріплює його кути, пояснюється в таких його значеннях: 1) еталон, зразок; 2) правило або припис, який діє у певній сфері і вимагає свого виконання; 3) термін для позначення певної характеристики – допустимого діапазону, усередненого чи загальностатистичного [1]. Аналізуючи норми права, зокрема норми цивільного права, автор допускає інтерпретацію кожного із запропонованих пояснень.

Дійсно, норма права має бути або повинна прагнути бути еталоном, зразком поведінки, яку очікує знайти в ній кожна особа і суспільство. Розуміння норми права через категорії правила або припису не слід сприймати як синоніми. Якщо говорити про правило, зокрема правило поведінки, то дане твердження є справедливим. Фактично всі науковці одноставні і в оцінці правильності такого підходу.

Що ж стосується категорії «припис», то вона має дещо інше значення. Якщо норма права є первинним елементом системи права, то нормативно-правовий припис є первинним елементом законів, підзаконних актів, нормативно-правових договорів та інших джерел права. Згідно з теорією права внутрішня будова, тобто структура норми права, складається зазвичай із трьох елементів: гіпотеза, диспозиція, санкція.

Слід також урахувати, що в цивільно-правовій нормі є гіпотеза і диспозиція, але відсутній такий елемент, як санкція. Нормативно-правовий припис відрізняється від класичної трьохелементної норми. Маючи зазвичай форму статті або пункту нормативно-правового акта чи іншого джерела права, припис вирізняється двоелементною структурою. Отже, якщо розглядати правову норму як початковий, первісний елемент системи права, а нормативно-правовий припис – як початковий, первісний елемент системи законодавства, то можна дійти логічного висновку про те, що зазначені категорії відрізняються і співвідносяться між собою як зміст і форма, що підкреслює правильність розуміння норми в її первісному лексичному значенні – як змісту, вміщеного у форму (те, що закріплюється, оформлюється кутниками, елементами конструкції).

Метою цієї наукової публікації є визначення цивільно-правової норми не лише в загальновизначеному в науці сенсі як загальнообов'язкового, формально визна-

ченого правила поведінки зі своєю специфікою, притаманною їй саме як нормі приватного права, але як інформаційного об'єкта і як результату інтелектуальної, творчої діяльності.

Ураховуючи, що цивільно-правову норму можна розуміти як різновид правової норми, її дослідження проводиться з урахуванням міжгалузевих досліджень представників загальної теорії права: С. С. Алексєєва, А. Б. Венгерова, М. М. Коркунова, М. І. Матузова, В. С. Нарсесянца, Н. М. Оніщенко, П. М. Рабіновича, М. М. Рассолова, О. Ф. Скакун та інших вчених. Крім загальних характеристик, цивільно-правова норма отримала ґрунтовне дослідження її специфічних особливостей у роботах видатних і відомих вітчизняних та зарубіжних цивілістів, які працювали в різні історичні періоди і висловлювали свої ідеї щодо поняття, ознак, видів, структури тощо. Серед них: М. Г. Александров, В. М. Баранов, А. М. Васильєв, Є. В. Васьковський, М. Л. Давидова, Ю. Х. Калмиков, Ю. В. Кудрявцев, О. А. Кузнецова, О. Е. Лейст, І. О. Маньковський, П. О. Нездбайло, Л. Й. Петражицький, А. С. Піголкін, Й. О. Покровський, Б. І. Пугінський, Я. М. Романюк, М. М. Сібільов, О. Ф. Черданцев, Г. Ф. Шершеневич та інші науковці.

У результаті такої пильної уваги в правовій науці, зокрема цивілістичній, сформувалися різні, інколи протилежні концепції і підходи до розуміння норми права: як певного роду соціального регулятора і одного з елементів системи права [2, с. 150; 3, с. 60], як правила поведінки (зразка, шаблону, еталона) загального характеру, що закріплює міру свободи і справедливості, виражає загальні та індивідуальні інтереси (волю) населення країни, служить регулятором суспільних відносин і забезпечується всіма заходами державного впливу, аж до примусу [4, с. 78]; як формально-обов'язкового правила фізичної поведінки, що має загальний характер [5, с. 189]; як виду соціальних норм і як об'єктивно зумовленого соціально-вольового правила поведінки людей [6, с. 250]; загального правила поведінки, установленого або санкціонованого державою [7, с. 369], та багато інших.

Отже, як центральний фундаментальний елемент системи цивільного права цивільно-правова норма, будучи одним із різновидів норм права, була і залишається предметом детального дослідження, так само як і будь-яка інша норма права в системі права тої чи іншої країни. Вона аналізується вченими на предмет її місця в цій системі, змісту, структури, класифікації тощо.

Утім не менш важливою, на думку автора, є спроба розуміння норми права, особливо цивільно-правової, з точки зору інформаційного об'єкта і результату творчості, що допоможе знайти важливі в сучасному інформаційному світі ознаки норми права, які виходять із її суті і форми виразу, допоможуть дослідити процес появи норми права – починаючи від пошуку необхідної законодавчої, соціальної, економічної, моральної, історичної інформації до створення об'єкта авторського права – і далі знов до інформаційного об'єкта.

Професійний і етично вивірений правотворчий процес із розумінням зазначеної специфіки наділить необхідними характеристиками норму права як формально виражене загальнообов'язкове правило поведінки глибоко моральним, гуманним змістом, який буде сприйматися як еталон усіма членами суспільства.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Для аналізу питань цивільно-правової норми як загальнообов'язкового правила поведінки, як інформації і результату творчості автором використовувались різноманітні теоретичні методи, загальнонаукові і спеціальні. Так, діалектичний та історичний методи застосовувалися для дослідження розвитку наукової думки щодо розуміння норми права загалом і цивільно-правової норми права зокрема, з'ясування їх правової природи, а також визначення особливостей сфери їх застосування. Метод системного аналізу дав змогу визначити місце цивільно-правових норм права серед інших галузевих норм, а також з'ясувати види і систему цивільно-правових норм шляхом аналізу їх особливостей. Використання методів абстрагування і узагальнення, аналізу і синтезу дозволило здійснити наукову розвідку можливостей характеризувати цивільно-правову норму як інформаційний об'єкт і результат інтелектуальної, творчої діяльності. Порівняльно-правовий метод сприяв розкриттю притаманних цивільно-правовій нормі особливостей і можливостей розглядати цивільно-правову норму як різновид норми права, як інформаційний об'єкт і об'єкт авторського права на різних стадіях її створення і після офіційного прийняття.

Для формування власних висновків було проаналізовано як загальнотеоретичні, так і цивілістичні правові джерела, нормативні акти. Установлено, що цивільно-правовій нормі притаманна певна специфіка, свої особливості: певне коло суспільних відносин, що становлять предмет цивільно-правового регулювання (особисті немайнові і майнові відносини); особливі суб'єкти (учасники) цивільно-правових відносин (фізичні та юридичні особи); регламентація відносин на засадах юридичної рівності, що є одночасно характерною рисою диспозитивного методу цивільно-правового регулювання відповідних суспільних відносин; мета цивільно-правового регулювання – задоволення духовних і матеріальних потреб громадян. І зазвичай у поняття норми права вкладають її розуміння як певного правила поведінки – загальнообов'язкового, формально визначеного, інколи додають вольового, хоча це викликає дискусії.

Не втрачають актуальності в розрізі питання про поняття і значення норми права висловлені свого часу погляди цивілістів 1960-х рр. Звертаючи увагу на те, що без норм права не можна уявити жодної практичної діяльності людини, П. О. Недбайло стверджував у своїх працях, що «сутність норми як соціального явища (норми звичаю, моралі тощо) полягає саме у вимогах, які звернені до людей, до їх суспільного життя. Норма вимагає, щоб поведінка людей їй відповідала. Іншими словами, норма – це вказівка про те, якою має бути поведінка людей

на думку всього суспільства. Це не проста констатація дійсності, не судження про ті чи інші її якості, а обов'язкове правило, яке завжди вимагає належних результатів, настання чи ненастання певних наслідків» [8, с. 19–20].

Аналіз джерел дозволяє перекоонатися в тому, що завдання норми права – регулювати суспільні відносини, надавати права і покладати обов'язки. Крім того, дотримання норм права забезпечується можливістю застосувати державний примус. Крім зазначеного, норма права створюється і офіційно приймається з метою позначення певної характеристики – допустимого діапазону, усередненого чи загальностатистичного, який і вважається нормою в суспільстві на кожному конкретному етапі його історичного, економічного, технічного розвитку тощо.

Досліджуючи структуру і види цивільно-правових норм, автор спирається на розробки О. А. Кузнецової, яка вважає, що «кожна норма права з урахуванням своєї структури, змісту, місця у системі здатна виконувати одні ролі краще, ніж інші. Наприклад, основні норми (регулятивні і охоронні) здатні встановлювати права, обов'язки, відповідальність учасників цивільних правовідносин, конструювати модель їх поведінки. Однак вони не можуть сформулювати визначення цивільно-правового поняття, розв'язати колізію між нормами права, усунути невизначеність у правовідношенні, спростити нормативно-правовий масив. Ці ролі краще грають спеціалізовані норми права. Цікаво відмітити, що спеціалізовані норми у своїй сукупності виконують більшу кількість функцій у системі права, ніж норми основні» [9, с. 27–28].

Установлено також, що для характеристики цивільно-правової норми як інформаційного об'єкта і результату творчості принципове значення має зміст відповідних статей ЦК України [10], присвячених інформації як об'єкту цивільних прав (статті 200, 201, 277, 278, 302 та ін.), положення Закону України «Про інформацію» [11] і Закону України «Про авторське право і суміжні права» [12], а також низки інших нормативних актів.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

2.1. Цивільно-правова норма як загальнообов'язкове формально визначене правило поведінки

Сьогодні дискусії щодо поняття, змісту, ознак, структури норми права, так само як і цивільно-правової норми, тривають, незважаючи на результати багатомісячних обговорень цих проблем теоретиками права і представниками різних галузей права.

Утім так само вірними залишаються підходи, висловлені відомим німецьким цивілістом А. Тоном: «Оскільки кожна норма повинна мати своїм першоджерелом існуюче в суспільстві уявлення про те, що справедливо, то достатньо логічним є те, що інтерес, якому слугує виконання суспільних приписів, може полягати виключно у задоволенні самого цього прагнення до справедливості, яке є причиною видання даних приписів» [13, с. 199].

У багаторічних обговореннях кожен із теоретиків права або цивілістів розглядав одне чи кілька численних питань, які в сукупності дають сьогодні уявлення про норму права і про цивільно-правову норму. Зокрема, як їх прийнято називати, дореволюційні (до 1917 р.) представники названих наук аналізували місце норми права в системі права в цілому і як одну з основних проблем теорії права [14], звертали увагу на тлумачення норм права [15], аналізували як одне з основних питань теорії права [16], у поєднанні з проблемами моралі [17] тощо.

За радянських часів увага приділялася різним видам норм права [18; 19], їх структурі [20; 21, с. 45–46], застосуванню норм права [22; 23, с. 95–99; 24; 25; 26; 27], тлумаченню норм права [28] та ін. У працях, що побачили світ у нинішньому столітті, найбільша увага приділяється дослідженню правової норми в поєднанні із суб'єктивним правом [13]; проблемам співвідношення правової норми і нормативного припису [29]; аналізу спеціалізованих норм права і норм-принципів [30; 31]; з'ясуванню теоретичних основ формування і застосування норм права [32], а також структурі норм права [33] та багатьом іншим аспектам.

Найбільш ґрунтовне сучасне вітчизняне наукове бачення питань цивільно-правової норми можна знайти в роботі Я. М. Романюка [34]. Перш за все автор, узагальнивши підходи наукових попередників, вважає доцільним починати аналіз цивільно-правової норми із розкриття структури системи цивільного права як елементу системи права та місця в ній цивільно-правової норми, звертає увагу на різницю понять «правова система» і «система права», вирізняє елементи правової системи і внутрішню структуру права, що характеризує систему права і складається об'єктивно, зупиняється на двох мікроелементах (підсистемах) останньої: публічному і приватному праві. У розрізі розглянутих згаданим автором питань можна навести також думку Н. С. Кузнецової, яка звертає увагу на правовий режим сфери приватного права, який «являє собою цілісну систему регулятивного впливу, яка створює загальнодозвільний тип регулювання майнових та особистих немайнових відносин, заснованих на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників, забезпечує можливість самовизначення і власних активних суб'єктивних прав і обов'язків у межах, встановлених договором чи законом, з метою досягнення певних приватних цілей та інтересів» [35, с. 34]. Зазначене допомагає зрозуміти роль цивільно-правової норми в регулюванні саме цивільних відносин.

Важлива роль, на думку М. М. Сібільова, у цьому механізмі відведена договорам та одностороннім правочинам: «Заснована на засадах самоорганізації можливість вибору тієї чи іншої конструкції правочину дозволяє учасникам цивільних відносин забезпечити формування найбільш бажаних для них моделей їх власної правомірної поведінки і встановити наслідки неправомірних дій» [36, с. 53].

Обговорення проблем поняття, змісту, структури, застосування норми права далекі від завершення як у теорії права, так і в праві цивільному. Їх дослідження триває і потребує не лише більшої кількості робіт вітчизняних теоретиків права

і цивілістів, але і погляду на них через призму інтеграції України в європейський простір, через поглиблений аналіз робіт науковців країн Європи та інших країн світу.

2.2. Цивільно-правова норма як інформація і результат творчості

Повернення до лексичного значення слова «норма» дозволяє автору провести аналіз норми права також з точки зору розуміння змісту норми як її інформаційної сутності, іншими словами – того, що вносить у неї зміст, інформаційне наповнення. До того ж зміст, як автор пересвідчився раніше, має вкладатися в юридично бездоганну форму її формулювання в нормативному акті – форму припису. Л. Й. Петражицький зазначив, що джерелом діяльності людини є не норми права, а сенс, зрозумілий суб'єкту права [37, с. 6]. Як соціальну інформацію досліджував норми права ще за радянських часів Ю. В. Кудрявцев, що можна розцінювати як прогностичний і далекоглядний підхід автора, як ще одне підтвердження високого рівня розвитку теорії права, теорії цивільного права в усі часи, включаючи і радянський період [38].

Інформація, яку законотворець, а потім і законодавець використовує для того, щоб сформулювати норму, повинна відповідати вимогам об'єктивності, достовірності, повноти, актуальності, своєчасності тощо і має бути викладена у формі, доступній для сприйняття. Тому впливає необхідність отримання для підготовки норми як інформаційного об'єкта якісної інформації. Слово «якісна» автор використовує в розумінні її достовірності, об'єктивності, повноти, актуальності тощо. А це можливо лише при збиранні необхідної інформації – економічної, статистичної, соціальної, статистичної саме за цими критеріями, оскільки «неякісна» інформація може спотворити весь зміст норми права.

Для створення нової норми застосовується не лише вищезазначена інформація, але докладаються творчі зусилля законотворця з метою надати їй специфічної (звичайно, в межах закону) оригінальності, творчого елемента – використати для цього власну творчу ініціативу людини, яка її створює, додати новизни в самих формулюваннях, у використанні найбільш вірного лексичного наповнення, у виборі слів, побудові речень, у творчому підборі найбільш вдалих формулювань із законодавства інших країн, у найбільш адекватному перекладі і поясненні термінів тощо.

Варто зазначити, що існує частина інформації, яка використовується в цьому процесі, не охороняється законом, – це твори, які не є об'єктами авторського права, – повідомлення про новини дня або інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації, акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування (закони, укази, постанови, рішення тощо), а також їх офіційні переклади та ін. (ст. 434 ЦК України).

Ці інформаційні об'єкти не охороняються авторським правом, а тому і не мають характеристик творів. Існують також твори чи їх частини, які допускаються для використання без згоди автора чи особи, що має авторське право, але із

обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення (ст. 444 ЦК України), так само як це необхідно при використанні інформації.

Як відомо, нормативний акт з моменту його втілення у форму, яка може сприйматися окремо від його творця і до моменту його офіційного прийняття, вважається об'єктом авторського права. Об'єкт авторського права має свої характерні ознаки – оригінальність, новизну, створюється у процесі інтелектуальної творчої діяльності людини та ін. Розробники нормативного акта закріплюють своє право авторства шляхом вказівки своїх імен, одночасно це можна розцінювати як специфічну формалізацію прав на інформацію, яка в цілому отримує свою форму – форму нормативних приписів.

Подальше обговорення, творча переробка і доповнення тощо кожної норми із нормативного акта можливі, по-перше, через те, що йдеться переважно про відкриту інформацію (або інформацію, до якої допущене коло осіб, які мають право знайомитися і працювати з нею, наприклад, таємною інформацією), але із застереженням щодо прав авторів, авторські права яких обмежують можливості вносити зміни у твір без їх дозволу як авторів, виключати або доповнювати нормативний акт тими чи іншими приписами без їх участі. При цьому слід пам'ятати, що авторське право охороняє будь-яку форму вираження твору, але не поширюється на ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі (частини 2 і 3 ст. 433 ЦК України).

У момент офіційного прийняття нормативного акта як закону, підзаконного акта ці документи вже не є об'єктами авторського права і набувають сили офіційного чинного закону, підзаконного нормативного акта, який фактично стає відкритою інформацією (якщо вона згідно із законом не належить до того чи іншого особливого режиму) і може використовуватися вільно.

Якщо гіпотетично уявити, що нормативний акт залишився об'єктом авторського права, то його використання було б можливим лише із дозволу авторів, що не тільки незручно, але і невірно з точки зору значення норми права і нормативно-правових актів у державі і суспільстві, їх функцій, завдань і цілей. Офіційні документи повинні мати ті ж характеристики, які зазвичай вимагають від «якісної» інформації, – бути достовірними, об'єктивними, актуальними, своєчасними і у формі, прийнятній для сприйняття. Щодо кожної із цих характеристик відносно норми права існують свої обґрунтування, так само як і щодо логіки її викладення у формі нормативного припису, про що ми зазначимо у своїх наступних публікаціях.

ВИСНОВКИ

Аналіз цивільно-правової норми як загальнообов'язкового правила поведінки, як інформації і результату творчості дозволяє зробити ряд висновків. Цивільно-правова норма розглядається в теорії передусім як загальнообов'язкове, формально визначене правило поведінки. Водночас цивільно-правова норма має свою спе-

цифіку, яка пояснюється особливостями предмета, методу, формами, принципами цивільного права та іншими чинниками.

Аналіз загальнотеоретичних положень про цивільно-правову норму, а також ознак і особливостей інформаційних об'єктів права і об'єктів інтелектуальної, творчої діяльності дозволяє стверджувати, що особливості притаманні цивільно-правовій нормі не лише як загальнообов'язковому, формально визначеному правилу поведінки, але і як специфічному інформаційному об'єкту і об'єкту творчості.

Норма права виникає у процесі її створення, підбору, переробки, узагальнення і використання необхідної інформації, тобто творчої діяльності фізичних осіб – її авторів, яка включає пошук і підбір найбільш досконалої об'єктивної форми її втілення, у результаті чого сприймається незалежно від її творців і стає об'єктом авторського права.

Зміст правової норми має відповідати всім ознакам якісної інформації: бути достовірною, повною, актуальною тощо. Після офіційного прийняття законодавчого акта норма права перетворюється з об'єкта авторського права на відкриту (або з певним режимом доступу) інформацію і поширюється, використовується як інформаційний об'єкт – без обмежень або з обмеженнями, які відповідають його режиму доступу.

Процес пошуку необхідної інформації, створення і офіційного прийняття норми як законодавчого припису, якщо він проведений творчо і якісно, може гарантувати формування цивільно-правової норми як дійсно загальнообов'язкового формально визначеного правила поведінки, яке втілюється в законодавчому приписі та відповідає всім вимогам цивільного права, слугує на користь і в інтересах усіх учасників цивільних правовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Большой энциклопедический словарь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.vedu.ru/bigencdic/43181/>.
- [2] Алексеев С. С. Теория права / С. С. Алексеев. – Москва : БЕК, 1994. – 224 с.
- [3] Комаров С. А. Общая теория государства и права в схемах и определениях / С. А. Комаров. – Москва : Юрайт, 1997. – 411 с.
- [4] Скакун О. Ф. Теория права и государства / О. Ф. Скакун, Н. К. Подберезский. – Харьков : [б. и.], 1997. – 496 с.
- [5] Рабінович П. М. Норма права / П. М. Рабінович // Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 4. – Київ : Вища шк., 2002. – 720 с.
- [6] Нарсесянц В. С. Проблемы общей теории права и государства / В. С. Нарсесянц. – Москва : Норма, 1999. – 832 с.
- [7] Радько Т. Н. Проблемы теории государства и права / Т. Н. Радько. – Москва : Проспект, 2015. – 504 с.
- [8] Недбайло П. Е. Применение советских правовых норм / П. Е. Недбайло. – Москва : Гос. изд-во юрид. лит., 1960. – 511 с.
- [9] Кузнецова О. А. Специализированные нормы российского гражданского права: теоретические проблемы : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Кузнецова Ольга Анатольевна. – Екатеринбург, 2007. – 430 с.

- [10] Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
- [11] Про інформацію [Електронний ресурс] : Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12?test=XX7MfyrCSgkyTAWlZicbPUtoHI4/Is80msh8Ie6>.
- [12] Про авторське право і суміжні права [Електронний ресурс] : Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3792-12?test=XX7MfyrCSgkyTAWlZicbPUtoHI4/Is80msh8Ie6>.
- [13] Август Т. Правовая норма и субъективное право. Исследования по общей теории права / Т. Август // Вестн. гражд. права. (Иностр. наука част. права). – 2010. – № 4. – С. 199.
- [14] Коркунов Н. М. Лекции по общей теории права / Н. М. Коркунов. – Москва : Юрайт, 2018. – 420 с.
- [15] Васьяковский Е. В. Руководство к толкованию и применению законов для начинающих юристов / Е. В. Васьяковский. – Москва : Изд. братьев Башмаковых, 1913. – 152 с.
- [16] Гредескул Н. А. Современные вопросы права / Н. А. Гредескул. – Харьков : Изд. кн. магазина Н. А. Бретигама, 1906. – 53 с.
- [17] Петражицкий Л. И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности / Л. И. Петражицкий. – Санкт Петербург : Лань, 2000. – 608 с.
- [18] Баранов В. М. Поощрительные нормы советского права / В. М. Баранов. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1978. – 148 с.
- [19] Черданцев А. Ф. Юридические конструкции, их роль в науке и практике / А. Ф. Черданцев // Правоведение. – 1972. – № 3. – С. 12–14.
- [20] Жицинский Ю. С. Санкция нормы советского гражданского права / Ю. С. Жицинский. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1968. – 123 с.
- [21] Черданцев О. Ф. Специализация и структура нормы права / О. Ф. Черданцев // Правоведение. – 1970. – № 1. – С. 45–46.
- [22] Александров М. Г. Применение норм советского социалистического права / М. Г. Александров. – Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1958. – 40 с.
- [23] Васильев А. М. О применении норм советского социалистического права / А. М. Васильев // Сов. государство и право. – 1954. – № 7. – С. 95–99.
- [24] Калмыков Ю. Х. Избранное / Ю. Х. Калмыков. – Москва : Статут, 2013. – 197 с.
- [25] Калмыков Ю. Х. Понятие применения гражданско-правовых норм / Ю. Х. Калмыков. – Москва : Статут, 1998. – С. 41–53.
- [26] Недбайло П. Е. О понятии применения норм советского права / П. Е. Недбайло // Сов. государство и право. – 1955. – № 2. – С. 110–113.
- [27] Ткаченко Ю. Г. Нормы советского социалистического права и их применение / Ю. Г. Ткаченко. – Москва : Госюриздат, 1955. – 66 с.
- [28] Пиголкин А. С. Нормы советского права и их толкование : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Пиголкин Альберт Семенович. – Ленинград, 1962. – 180 с.
- [29] Давыдова М. Л. Нормативно-правовые предписания в российском законодательстве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Давыдова Марина Леонидовна ; Волгоград. гос. ун-т. – Волгоград, 2001. – 31 с.
- [30] Кузнецова О. А. Нормы-принципы российского гражданского права / О. А. Кузнецова. – Москва : Статут, 2006. – 269 с.

- [31] Кузнецова О. А. Специализированные нормы российского гражданского права: теоретические проблемы : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / О. А. Кузнецова ; Урал. гос. юрид. акад. – Екатеринбург, 2007. – 43 с.
- [32] Маньковский И. А. Нормы и источники гражданского права: теоретические основы формирования и применения : монография / И. А. Маньковский. – Минск : Международный ун-т «МИТСО», 2013. – 287 с.
- [33] Мягих А. И. Санкция как структурный элемент правовой нормы / А. И. Мягих // Правоведение. – 2008. – №5. – С. 107–112.
- [34] Романюк Я. М. Застосування цивільно-правових норм у цивільному судочинстві України: питання теорії і практики / Я. М. Романюк. – Київ : Ін Юре, 2016. – 536 с.
- [35] Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. Т. 3 / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. – Харків : Право, 2015. – 640 с.
- [36] Сибилев М. Н. Гражданско-правовой договор в механизме правового регулирования в сфере частного права / М. Н. Сибилев // Проблемы законности. – 2003. – Вып. 58. – С. 53.
- [37] Рогожин Н. А. Судебная практика и ее роль в правовом регулировании предпринимательской деятельности / Н. А. Рогожин. – Москва : Волтерс Клувер, 2004. – 240 с.
- [38] Кудрявцев Ю. В. Нормы права как социальная информация / Ю. В. Кудрявцев. – Москва : Юрид. лит., 1981. – 144 с.

REFERENCES

- [1] *The Great Encyclopedic Dictionary*. Retrieved from <https://www.vedu.ru/bigencdic/43181/>.
- [2] Alekseev, S. S. (1994). *Theory of law*. Moscow: BEK.
- [3] Komarov, S. A. (1997). *General theory of state and law in schemes and definitions*. Komarov. Moscow: Yurayt.
- [4] Skakun, O. F., Podberezsky, N. K. (1997). *Theory of Law and State*. Kharkov: B. I.
- [5] Rabinovich, P. M. (2002). *Rule of law. Legal Encyclopedia*. Kiev: Vyshcha shkola.
- [6] Narsesyants, V. S. (1999). *Problems of the general theory of law and the state*. Moscow: Norma.
- [7] Radko, T. N. (2015). *Problems of the theory of state and law*. Moscow: Prospect.
- [8] Nedbailo, P. E. (1960). *Application of Soviet legal norms*. Moscow: State Publishing House of Legal Literature.
- [9] Kuznetsova, O. A. (2007). *Specialized Norms of Russian Civil Law: Theoretical Problems* (Doctoral dissertation, UrGUA).
- [10] *Civil Code of Ukraine*. (2003). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
- [11] Law of Ukraine "On Information". (1992). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12?test=XX7MfyrCSgkyTAWIZicbPUtoHI4/Is80msh8Ie6>.
- [12] Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights". (1994). Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3792-12?test=XX7MfyrCSgkyTAWIZicbPUtoHI4/Is80msh8Ie6>.
- [13] August, T. (2010). The legal norm and the subjective right. *Studies in general theory of law. Herald of Civil Law. (Foreign Science of Private Law)*, 4, 199.
- [14] Korkunov, N. M. (2018). *Lectures on the general theory of law*. Moscow: Yurayt.
- [15] Vaskovsky, E. V. (1913). *Guide to the interpretation and application of laws for novice lawyers*. Moscow: Izdaniye brat'yev Bashmakovykh.

- [16] Gredeskul, N. A. (1906). *Modern issues of law*. Kharkov: Izdatel'stvo knizhnogo magazina N. A. Bretigama.
- [17] Petrazhitsky, L. I. (2000). *The theory of law and state in connection with the theory of morality*. St. Petersburg: Lan Publishing House.
- [18] Baranov, V. M. (1978). *Encouraging norms of Soviet law*. Saratov: Saratov University Publishing House.
- [19] Cherdantsev, A. F. (1972). Legal constructions, their role in science and practice. *Jurisprudence*, 3, 12–14.
- [20] Zhitsinsky, Yu. S. (1968). *The sanction of the norm of Soviet civil law*. Voronezh: Publishing house of Voronezh University.
- [21] Cherdantsev, O. F. (1970). Specialization and structure of the rule of law. *Jurisprudence*, 1, 45–46.
- [22] Alexandrov, M. G. (1958). *The application of the norms of Soviet socialist law*. Moscow: Moscow University Publishing House.
- [23] Vasiliev, A. M. (1954). On the application of the norms of Soviet socialist law. *Modern State and Law*, 7, 95–99.
- [24] Kalmykov, Yu. H. (2013). *Favorites*. Moscow: Statut.
- [25] Kalmykov, Yu. H. (1998). *The notion of civil law application*. Moscow: Statut.
- [26] Nedbaylo, P. E. (1995). On the notion of applying the norms of Soviet law. *Soviet State and Law*, 2, 110–113.
- [27] Tkachenko, Yu. G. (1955). *The norms of Soviet socialist law and their application*. Moscow: Gosyurizdat, 1955.
- [28] Pigolkin, A. S. (1962). *Norms of Soviet law and their interpretation* (Candidate thesis, MSU, Leningrad, Russian Federation).
- [29] Davydova, M. L. (2001). *Regulatory legal provisions in the Russian legislation* (Candidate thesis, Volgograd State University, Volgograd, Russian Federation).
- [30] Kuznetsova, O. A. (2006). *Norms are the principles of Russian civil law*. Moscow: Statute.
- [31] Kuznetsova, O. A. (2007). *Specialized Norms of Russian Civil Law: Theoretical Problems. legislation* (Candidate thesis, Ural State Law Academy, Ekaterinburg, Russian Federation).
- [32] Mankovsky, I. A. (2013). *Norms and sources of civil law: theoretical foundations of formation and application*. Minsk: International University "MITSO".
- [33] Myagkikh, A. I. (2008). Sanction as a structural element of the legal norm. *Jurisprudence*, 5, 107–112.
- [34] Romanyuk, Ya. M. (2016). *Application of civil norms in civil legal proceedings in Ukraine: issues of theory and practice*. Kyiv: Y. Yure.
- [35] Kuznetsova, N. S. (2015). *The legal system of Ukraine: history, state and prospects*. Kharkiv: Pravo.
- [36] Sibilev, M. N. (2003). The civil-law contract in the mechanism of legal regulation in the sphere of private law. *Problems of Legality*, 58, 53.
- [37] Rogozhin, N. A. (2004). *Judicial practice and its role in the legal regulation of entrepreneurial activity*. Moscow: Volters Kluver.
- [38] Kudryavtsev, Yu. V. (1981). *Norms of law as social information*. Moscow: Yuridicheskaya literatura.

Олена Велеоніівна Кохановська

Доктор юридичних наук
Професор кафедри цивільного права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
01033, вул. Володимирська, 60, Київ, Україна
Член-кореспондент Національної академії правових наук України
61024, вул. Пушкінська, 70, Харків, Україна

Елена Велеониновна Кохановская

Доктор юридических наук
Профессор кафедры гражданского права
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко
01033, ул. Владимирская, 60, Киев, Украина
Член-корреспондент Национальной академии правовых наук Украины
61024, ул. Пушкинская, 70, Харьков, Украина

Olena V. Kokhanovska

Doctor of Law, Professor
Department of Civil Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv
01033, 60 Volodymyrska Str., Kyiv, Ukraine
Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine
61024, 70 Pushkinskaya Str., Kharkiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Кохановська О. В. Цивільно-правова норма як загальнообов'язкове правило поведінки, як інформація і результат творчості / О. В. Кохановська // Вісн. Нац. акад. прав. наук України. – 2018. – Т. 25, №2. – С. 142–155.

Suggested Citation: Kokhanovska, O. V. (2018). The Civil Law Norm As A Universally Binding Rule Of Conduct, As Information And The Result Of Creativity. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 25(2), 142–155.

Стаття надійшла / Submitted: 11/03/2018

Доопрацьовано / Revised: 09/05/2018

Схвалено до друку / Accepted: 17/06/2018